

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček“

Štev. 7.

V Ljubljani, dne 1. julija 1904.

Leto XXXIV.

V trpljenja dneh.

Nikar, nikar me ne vprašujte
Zakaj molčim, zakaj bedim,
Zakaj li z vami dni mladostnih
Se tudi jaz ne veselim.

Ah, nad menoj se v kopo črno
Oblaki temni zbirajo . . .
Srce trepeče mi nemirno,
In upi mi umirajo.

Mar kmetič zre veselo k nebu,
Ko mu preti oblak teman,
Da mu uniči klasje zlato,
Da mu uniči vrt krasan?

In z vami v teh otožnih dnevih
Kako naj li se veselim?
Ah, moj veseli čas odplul je,
Jokaje gledam jaz za njim . . .

Jos. Andrejev.

Ko bi solnček bil.

Ko bi zlati solnček bil,
Pa bi šel pogledat
Tjakaj za zeleno goro,
Kaj junaci vrli naši
Tam v tujini delajo.

Morda divji boj divja
Ondi za gorami,
Ali morda že končan je,
In junaci vrli naši
Šumni pir pirujejo.

Morda pa junaci naši
Smrtno spanje spijo . . .
Res, ko zlati solnček bil bi,
Pa bi skrivoma pogledat
Za zeleno goro šel.

Semjonov.

Šimen.

(Vaška slika. Piše Ivan Lah.)

(Konec.)

VI. Panj medu.

Prišla je jesen. V Poniklah pod vasjo je pasel Rešetarjev Bóre krave. Na ježi si je bil naredil peč; voda je bila blizu, drva tudi; lonec je prinesel od doma in kuhal je in pekel, kar se mu je ljubilo. Rad je imel pastir otroke, da so namesto njega hodili vračat krave. Včasih je prišel proti večeru k njim Šimen, in dobro se mu je zdelo, če ga niso zapodili. V zahvalo je rekel, da jim prinese medu . . .

V dolini, ki vodi iz gozda proti vasi, je stal Poljakov malin. Stari Poljak je živel sam v njem. Malo so nosili ljudje k starcu mlet poleti. Boljši mlinar je prihajal v vas, in nositi ni bilo treba. Odpeljal je žito in pripeljal nazaj moko. V jeseni pa so radi nosili ljudje k Poljaku v malin, ker so vedeli, da dobe tam medu. Koncem malina je stal lep velik ulnjak, kot izurjen čebelar je imel vsako jesen mnogo medu. Ko se je Šimen potepal po gozdu, je prišel pogosto k ulnjaku. Tudi spal je včasih ponoči tu. S starim Poljakom sta postala celo prijatelja, ker je bilo starcu dolgčas in se je rad razgovarjal. Sedela sta včasih popoldne pred ulnjakom, in stari čebelar je razkladal Šimnu življenje in delovanje čebel. Tudi ulnjak mu je razkazal. Včasih mu je dal črnega kruha in medu na njem. Zelo dobro je to teknilo Šimnu, ki se je moral včasih zadovoljiti s samimi jagodami in s sadjem . . .

In spet so se vzbudile v Šimnu tatinske želje. Lepo bi bilo imeti cel panj medu in se ga enkrat najesti dosita. Vedel je, da sam ne zmore panja. Ukradel je Poljaku žvepla in si je dobro zapomnil, kako treba pomoriti čebele, da se pride do medu brez nevarnosti . . . Ko je prišel k Boretu na pašo in videl tam celo kopo otrok, ki so ugibali, kaj bi si privoščili, kam bi šli po jabolka, kam po koruzo, kam po krompir, — spomnil se je Šimen na med in sklenil je, da odnese panj. Ležali so okoli ognja, pekli krompir in govorili. Ta in oni je znal historije in jih je pravil. Pravili so tudi tisto: enkrat so volk, medved in lisica ukradli panj medu . . . Šimnu se je bolj in bolj hotelo, da bi drugim povedal, kaj misli. Ko je bila historija končana, začne:

„Dajmo si ga še mi privoščiti! Poljakov malin je blizu, Poljak pojde spat, pa mu odnesemo en panj. Njemu se ne pozna nič, še zapazil ne bo, mi ga bomo pa jutri jedli s kruhom.“ — Vsi so bili veseli.

„Dajmo!“ so rekli.

„Jaz znam odpreti ulnjak, zamašim en panj, pa ga odnesemo v gozd, tam pomorimo čebele z žveplom in pojémo med“, navduševal jih je Šimen. Vsi so bili še bolj veseli.

„Ampak — molčati!“ zapovedal je Bore . . .

Vsi so obljubili, da nikomur ne črhnejo.

Soboto večer so določili . . .

Pet pritlikavec je stopalo v soboto s Šimnom ob bregu navzgor po dolini proti malinu. Ustavilo jih je pred ulnjakom, in dve palici z vrvjo so položili na tla. Tiho je bilo vse in v hiši ni bilo luči. Voda je šumela čez stoječa mlinska kolesa, in po hrastih nad malinom je šumel močan jesenski veter.

Šimen je tiho odprl vrata in izginil v ulnjak. Prišel je zopet vun in je z listjem zamašil vhod nekemu panju. Vzel je enega izmed pomagačev s seboj, in kmalu sta se prikazala s težkim panjem pred ulnjakom. Položili so panj na palice in ga privezali z vrvjo; Šimen je pa tiho zaklenil ulnjak . . .

Oprezno so zavili ob vodi, proti gozdu. Tam so odložili težki panj. Šimen je prižgal žveplo in ga pritisnil v panj. Zašumelo je v panju in okoli je zasmrdelo po žveplu. Čez nekaj časa se je v panju pomirilo šumenje . . . Razbili so panj, stresli mrtve čebele na kup in porezali satovje. Šimen ga je spravil v košaro med sveže zelnjate liste in veselo so se vrnili domov ter jedli črn kruh s satovjem . . .

Šimen je bil vesel, da se je vse tako posrečilo . . .

Drugi dan so zopet kurili in pekli v Poniklah. Bore je pekel krompir, drugi pa so si mazali kruh z medom. Po vasi pa so že zjutraj govorili o novih tatovih. Šimna niso dolžili, ker se jim je zdelo, da sam ni mogel unesti panja, prijateljev pa nima. Stari Poljak je našel v gozdu razbit panj. Šel je od jeze v krčmo in tam rekel, da naznani orožnikom. Zato so imeli mladi hudodelci slabo vest, in med ni šel posebno v tek. Šimen jih je tolažil, da jim ne morejo dokazati, pa naj bodo brez skrbi . . .

Takrat pa je prišel za mejo sosed Kotnik. Imel je najlepši vrt v vasi, in včasih so se vasovalci z jeze zaleteli k njemu po jabolka . . . Poslušal je pogovor, videl je med — in potem se je pokazal. Vsi so zbežali, Šimen je bil prvi. Samo Bore je ostal in povedal vse . . .

Velik strah je vladal po vasi. Bali so se, kaj pride, če je Poljak naznanil. V šoli so bili vsi kaznovani, ki so hodili na Ponikle. Šimna ni bilo nikjer . . . Nekega jutra pa je našel Kotnik vsa mlada drevesa na vrtu polomljena in obrezana. Zbolelo je moža, ko je videl trud dolgih let uničen. Vedel je, da je to maščevanje Šimnovo. Pridnemu vrtnarju so se smilila drevesca, ki so že obetala prve sadove . . . Orožniki so iskali Šimna po vasi, a ni ga bilo. Nihče ga ni videl . . .

Teden potem je izginila sosedu Kvaku srebrna ura. Visela je nad pečjo na steni. V nedeljo jo je hotel vzeti, — pa ure ni bilo nikjer. Preiskal je hišo, žepe — zastonj. Spomnil se je, — da je bil takrat peljal Šimna, ko so ga bili vjeli na kozolcu. Vedel je, da je ni ukradel drugi kot Šimen. Vsa vas se je prestrašila. Začutili so, da imajo tatu blizu in da niso varni več. Čez teden dni je ležal Kvak pod češpljo pa opazil, da je zemlja načeta. Razkrije jo in najde uro tam zakopano. Šimen je pa izginil.

Jesen je postala mrzla . . .

Neko jutro so zavpili otroci na vasi:

„Šimen, Šimen!“

Cela vas je letela vkup.

Otroci so kazali v line Selarjeve hiše in pravili, da je pogledal na vas.

Obstopili so Selarjevo hišo. Zaprtki so leteli skozi line na vas in napolnili vso vas s smradom. Možje so lezli od vseh strani pod streho. Stari Selar je čakal pred hišo z vrvjo in kneitro in se tresel od jeze.

„Kam je prišlo to?“ zdihoval je starec.

Vpili so kmetje po izbi in preiskali vse podstrešje, premetali vso škupo, slamo, seno — Šimna nikjer... Ljudje so se začeli razhajati, češ: tat je tat, ukrade ti pri jasnem dnevu, uide ti pred odprtimi očmi... Takrat pa se je odgrnila deska oboja in Šimen je planil iz visokega podstreška med prestrašene vaščane. Nekaj zaprtkov je padlo med ljudi, zasmrdelo je, in preden so se spomnili, da stečejo za njim, je bil Šimen že daleč iz vasi in je vpil:

„Ne boste vi Šimna!“

Ljudje so se začudeno spogledavali:

„Bog nas varuj!“ so rekli. Stari Selar si je pulil sive lase, teta Mica je pa tarnala:

„Moj Bog, kaj sem dočakala!“

Vsa vas je bila v strahu. Boljinbolj so se bali nevarnega tatu. „Šimen“ je bil strašilna beseda za otroke. Zapirali so se trdno, in vendar so včasih izginjale najraznejše reči, posebno kleti mu niso bile nikdar dovolj zaklenjene. Dobre matere in skrbni dedje in modre babice so stavile Šimna za svarilen zgled in molile so z otroki, da bi jih obvaroval takih ljudi in da bi ne zašli nikdar na taka pota.

* * *

Zima je prišla in pokrila s snegom vas in polje. Božič se je bližal in vse se ga je veselilo...

Prišel je sveti večer. Po kočah v vasi so gorele luči in vse je praznovalo sveto noč, noč miru in ljubezni. Po kočah so vasovali ljudje, in stari dedje so pravili mlajšim o starih časih, o vojskah, o roparjih... in tuintam je beseda nanesla tudi na Šimna. Pozabili so ga bili že skoraj in vsi so mislili, da je kam izginil...

Takrat pa je stopal po polju raztrgan človek. Bil je Šimen. Željno je gledal proti vasi, od koder so se svetile luči. Zeblo ga je, in hotel bi tudi on sedeti pri gorki peči in poslušati ljudi... Dosti mraza in gladu je preстал... Potikal se je po gozdih in hribovskih vaseh, a vedel je, da je povsod sumljiv, da poprašujejo po njem orožniki... Misli je, kako bi začel živeti, da bi bil človek, kot so drugi... Kazni itak ne odide... Edina pomoč je: teti Mici ukrasti denar iz škrinje in pobegniti... Zato koraka v vas... Pride do Selarjeve hiše, zleze na češpljo in od tam na izbo, da se ogreje v senu. Med tem pa Šimen niti ne zapazi, da ga je pred vasjo zagledal nekdo, ki mu je do hiše sledil...

Na sveto jutro pred prvo mašo sta potrkala dva orožnika pri Selarju na vrata... Povedala sta, da je Šimen pod streho... Sešli so se ljudje in

zastražili hišo. En orožnik odide pod streho, drugi se postavi pred hišo... Predno so mislili, odpre se del strehe, in Šimen plane na tla, kjer je bilo najmanj ljudi. Zastokal je in obležal — zvinil si je nogo... Hotel je steči, a ljudje so planili po njem. Orožnika sta ga zvezala in odpeljala vklenjenega... Drugi dan je teta Mica zapazila, da ni v škrinji niti enega tolarja več...

* * *

Mir je bil posej pred Šimnom...

Prešla je zima, in na pomlad so se vračale ptice nazaj...

Nekega dne je obstal pred Selarjevo hišo voz. Pripeljali so Šimna. V tistih mrzlih jesenskih dneh se je bil prehladil. Zaprli so ga v prisilno delavnico in tam je zbolel. Želel je domov in pripeljali so ga. Komaj je prišel z voza v hišo. Brez besede je sedel k peči. Stari Selar ga je pogledal grdo, in teta Mica je rekla:

„Kam si mi zapravil denar?“

Šimen je položil ves denar na mizo in molčal. Solze so se mu ulile po bledih, upadlih licih... Prišli so vaščanje, sosede in sosede v hišo... Vsem se je smilil Šimen. Ženske so mu postlale postelj. Šimen se je vsedel in jokal glasno. Govoriti ni mogel. Vsi so mu odpustili. On sam je ihtel:

„Odpustite, odpustite...“

Ženske so si brisale solze. Mlado življenje je bilo uničeno. Dihal je težko in oči se bile velike, roke suhe...

Poleti je Šimen umrl. Ded Selar se je malo menil za bolnika, teta Mica je imela pa svoje delo. Dobri ljudje so ga obiskovali in mu prinašali kaj boljšega. Vsakemu je bil zelo hvaležen... Izpovedal se je nazadnje — in neko jutro je zazvonilo...

Pokopali so Šimna. Nihče ni jokal za njim. Njegov grob je pozabljen, in le še včasih pove kak ded vnukom povest o nesrečnem Šimnu, in kaka stara ženica izmoli zanj očenaš...

Vaščanke pa pravijo: „Zgodaj začne zgati, kar hoče kopriva postati.“

Modri možaki jih pa zavračajo: „Počasi, počasi po klancu! Tudi kopriva ne žge, če jo znaš prav prijeti. Tudi iz Šimna bi bilo kaj, da je imel pametno vzgojo. Tako pa — ti, moj Bog! Kaj mari iz Selarjevih rok pride kaj dobrega?“ —

Vihra.

V dolini vihra je nastala,
Da drevje je iz tal ruvala,
A v gori mir je kraljeval,
Da nihče ni za vihro znal.

Tako pogosto se zgodi,
Da v prsih nam kaj skrivno tli,
za kar svet nikdar ne izve,
Pa vendarle nam stre srce...

Slavko Stavič.

Strah.

Uršika“, reko nekega večera mati svoji hčerki, „pojdi v kuhinjo in in prinesi oni beli krožnik, ki stoji spredaj na mizi!“
Uršika gre v kuhinjo, pa kmalu se vrne brez krožnika in

smrtno-bleda.

„Otrok!“ zakličejo mati, „kaj pa ti je?“ „Joj, mati“, odvrne jecljaje Uršika, „v kuhinji je duh — neka bela prikazen.“ Mati vzamejo luč ter dejo smehljaje: „Pojdi bojazljivka, bova vjele prikazen. Kje pa je?“ Trepetaje pokaže Uršika v kot. Mati gredo tja in ne najdejo družega, nego belo brisačo, na katero je ravno svetila luna. Brisača se je zagugala, ker je Uršika vrata odprla in s tem napravila veter.

Velikokrat so se pozneje bratci in sestrice posmehovali Uršiki in ji oponašali ta strah.

Malenšek.

Pod hruško.

I.

Ni je več nje, brez katere si domače hiše niti misliti nisem mogel.

Kakor bi ne bila domača hiša, takisto se mi je dozdevalo, ko sem opazil, da ne stoji več pred njo kot hrast debela, visoka, gosto vejhata hruška. Velika vrzel in praznota je zazijala pred hišo.

Škoda je je. Ob dežju nam je bil dežnik, ob solncu solnčnik, ob vetru varstvo hišni strehi, ob hudi uri strelovod. In strela jo je strla, popolno strla. Sicer se je je starost že oprijemala okroinokrog, toda stala bi še danes, da ni prišel nanjo ogenj izpod neba.

Hiša ali hruška: teh dveh ena je namenjena bila ognju, in hruška je kot zvesta varihinja dala življenja za našo hišo. In vendar je je škoda. Ne vem, kako morejo biti brez nje. V moji mladosti bi je ne bili mogli pogrešati.

„Pod hruško zanesi! Pod hruško potegni!“ Takisto se je glasilo, ako je bilo treba pred dežjem na varno spraviti kako orodje ali celo voz suhega sena.

Pod hruško smo použivali od spomladi do jeseni kosilo, južino, malico in večerjo. Pod hruško na tratici smo poležkovali ob opoldanski vročini, ondi počivali v večernem hladu, ondi molili večerno molitev. Ondukaj so dajali oče svoje zapovedi in naročila, in smo ob praznikih vasovali s svojimi sosedi.

Sto in sto spominov se je obnovilo, ko sem zagledal prazno mesto, kjer je kraljevala mogočna naša hruška. Naj vam enega povem.

II.

Na jesen je že šlo. Prijazen večer. Solnce je zahajalo vrhom starega Triglava in je čarobno razsvetljevalo veličastno skalnato skupino, ko smo se utaborili na navadnem mestu pod hruško. Mati so upravkar skuhali večerjo in postavili na vsako okno po eno skledo, da se pohladi jed, ker oče nikakor niso mogli jesti vročega.

„Kaj vrelo nosiš!“ slišal sem jih mnogokrat.

Počasi smo znašali skupaj, nizko mizico, vsak svoj stolček — no očetu smo ga tudi vselej prinesli — in tako vse priredili za večerjo. Kar se prikaže doli pod kozelcem, na robu hriba, nekovo pokrivalo, za pokrivalom glava, za glavo pleča, na plečih pa vsakršna roba: mišnice različnih krojev, košarice pletene iz drobne žice in kdove, kaj še vse. Naposled je stal pred nami prav ves piskrovezec Martinek iz Slovakov.

„Bog vam daj dober večer!“ je izpregovoril in bil že na tleh. Dolga pot ni bila za njegovo pokvarjeno nogo.

„Tudi tebi! — Od kod pa, od kod?“

„V mestu sem pripravljaj gospodinjam počeno posodo, pa ni več mnogo, imajo vse železno, vse železno . . . Zdaj sem se pa sem privlekel; dejal sem, da bi bil čez noč pri vas.“

„Lahko boš, če boš hotel, gori v otavo se boš zaril; ravno danes smo jo spravili.“

Tedaj postavijo mati prvo skledo na mizo.

„No pa prisedi, Martine, boš z nami zajel.“

Svoj stol sem mu dal, sam pa sem stopil po bučo, jo privalil k mizi in si jo uravnal za pripraven sedež.

Med modrimi pogovori smo použivali božje darove. Naposled postavijo mati namesto pijače latvico kislega mleka pred nas. To smo je opletali, to nebeško hladilo.

„Štrbunk!“ je dejalo, in kakor žarki se je pocedilo iz sklede na vse strani. Vsi smo si brisali obraze, najbolj pa Martinek, kajti on je dobil dva deleža.

Hruška se je odtrgala gori v vejevju in jo je namerila naravnost v sredo sklede; druga za njo je pa prehitela Martinkovo žlico na potu v njegova usta.

„Budimpešta, tacega pa še ne!“ brisal si je Martinek obraz, brke in obleko. „Tega pa ne pozabim do sodnjega dne.“

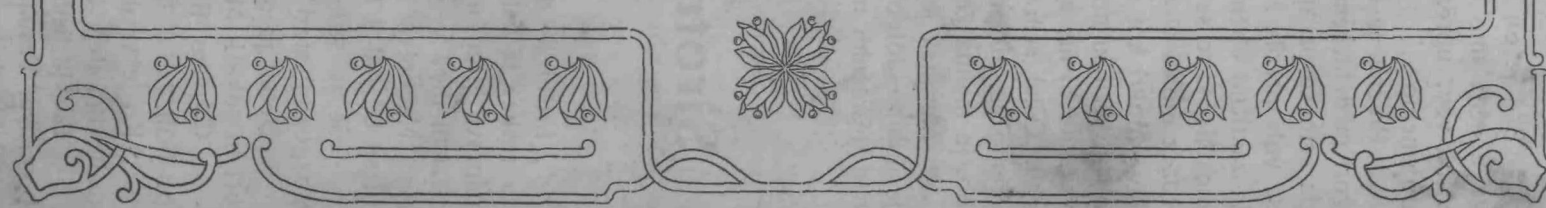
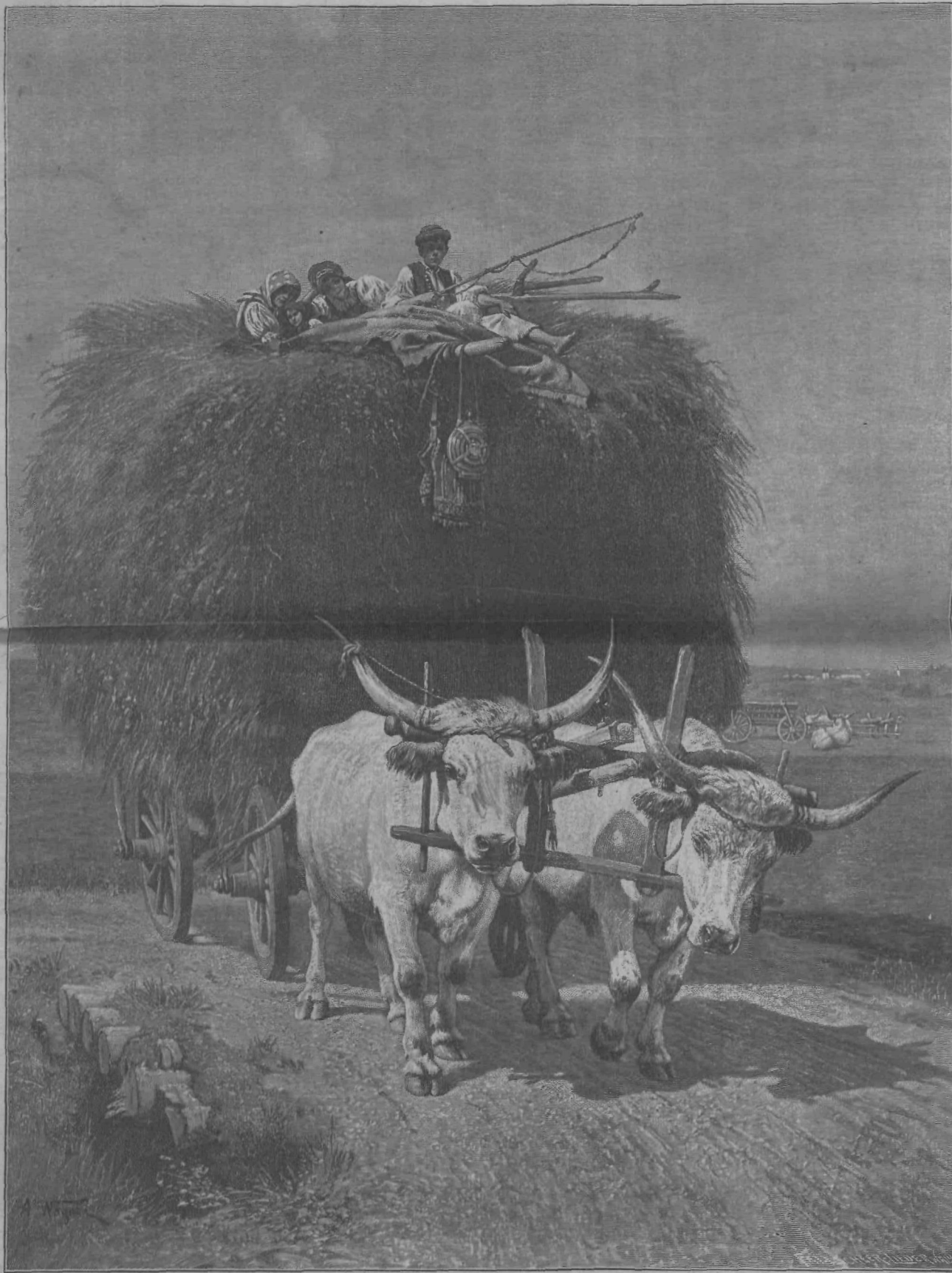
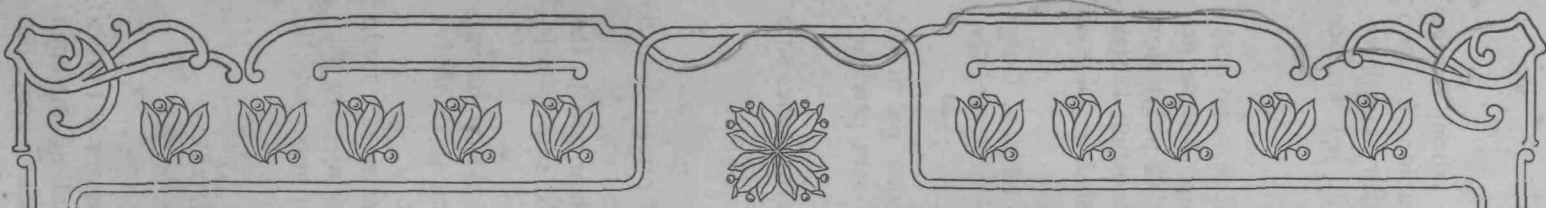
Kar nehali smo in polegali polagoma po trati.

„Ti Martine“, vprašali so oče, „kje si pa pravzaprav doma?“

„O, to je daleč, oče, tam pod Ogrom.“

„Pa si tisto svojo krivo nogo že na svet prinesel?“

„O, kaj še. Pri osemnajstih letih sem bil še korenjak, raven kot sveča na altarju. Rečem vam. Služil sem pri premožnem kmétu. Radi so me imeli in bil sem mu mesto sina in ne rečem dvakrat, da bi ne bil danes gospodar onega domovanja, pa je prišlo drugače.“

Bilo je ob košnji. Gospodar je imel obširne travnike. Velikanske vozove sena smo vozili domov. Nekega dne naložimo spet dišečega sena visok voz, uprežemo par domačih ogrskih volov, se spravimo na voz in poženemo.

Prijetna je bila tista vožnja v večernem hladu, na ravni cesti, visoko gori na dehtečem senu. Menili smo, kako je lepo in prijetno in še opazil nisem, da smo že pri mostičku, ki drži čez počasen potoček, in tudi ne, da sta se vola prerila že prav na stran ceste. Kar se ogledam, opazim nevarnost in zakričim obenem, toda bilo je prepozno. Kolesa so šla prav ob koncih mostnic, ki so se dvignile na drugi strani in — nagnil, zvrnil se je velikanski voz z mosta v vodo.

Mokri kot miši sta izlezli Bara in Kata iz umazane vode. Martinek pa ni mogel nikamor; žrd mi je pritisnila in zdrobila nogo. Gospodar je storil vse, da bi me spravil na noge, toda tudi zdravniki mi niso mogli pomagati. Ostal sem kruljevec in bom kruljevec žive dni. Lahko bi bil danes premožen gospodar tam na Ogrskem, pa sem reven piskrovezec; pa naj bo, je menda že božja volja tako.“

Martinek je končal, toda, ko smo ležali na dehteči otavi, gotovo mu je duh še dolgo dolgo plaval doli nad ogrsko ravnino, nad ravno cesto, nad nesrečnim mostom

F—rec.

Sirotni Tonček in njegov oče.

(Pripoveduje Vesnin.)

(Konec.)

Prišel je do Marijine podobe, katero je bil pred sto leti, v zahvalo za rešitev iz velike nevarnosti, pritrdiril pobožen mož na prastaro lipo in napravil pred njo malo klopico za molitev. Na tej klopici je klečal sedaj neznan mož v globoki pobožnosti in s sklenjenimi rokami.

Nehoté je deček obstal; ni hotel motiti tujca v njegovi molitvi in vendar bi se bil rad s kratkim vzdihom zatekel k priprošnjici Bogorodici.

Še je stal neodločen na istem mestu, ko je gospod vstal in krenil po gozdni stezi naprej, ne da bi bil zapazil Tončka.

Deček je nato pristopil k lipi, pokleknil na klopico in dvignil proseče oči in roke k Mariji in jo goreče prosil pomoči.

Otroško ji je potožil svojo nezgodo, in debele solze so mu tekale po licih.

Ko je vstal in šel naprej, je zagledal neko temno reč, ki je ležala na mahovitih tleh. Pripognil se je in jo pobral.

Bila je listnica, polna bankovcev. Še nikdar deček ni bil videl tolikega bogastva. Veselje mu je vzkipelo v srcu; a hitro je izginilo, ko se je domislil, da denarja ne sme obdržati, ker ni njegova last, ampak nedvomno

onega gospoda, ki je ravnokar molil pred podobo. Treba mu ga je torej vrniti.

„Saj me ni videl, nikdo ne ve, da sem našel listnico; če jo obdržim, si prihranim kazen — in kaj si vse lahko kupim za ta denar!“

Ta misel ga je navdala za hip; a prestrašen je zavrnil glas izkušnjavca; kolikor se je dalo, je tekel za tujcem in ga glasno klical z jasnim otroškim glasom:

„Gospod, denar ste izgubili!“

Ves rdeč v obraz in komaj dihaje je slednjič vendar došel moža, ki ga je bil počakal, ko je slišal njegovo klicanje.

„Denar ste izgubili“, je zaklical Tonče težkosopeč in dvigaje listnico kviško, „tukaj je!“

Mož je bil suh in visok; njegovega lica se je videlo le malo, ker je imel širokokrajni slamnik potisnjen globoko na oči; a spodnji del obraza je bil pokrit z lepo, dolgo rjavo brado.

„Mojo listnico si našel, malček“, je dejal „in skoro si izgubil sapo, da si jo prinesel za mano; to si storil prav in lepo.“

Tonče je izročil gospodu njegovo lastnino, dvignil čepico in hotel hiteti naprej; a tujec, ki je z vidnim zanimanjem gledal za brhkim dečkom, ga je poklical nazaj.

„Kam se ti tako mudi, sinko?“ je dejal, ko je Tonče obstal in se začuden ozrl. „Saj še nisi dobil najdenine.“

„Najdenine?“ je ponovil deček, „saj listnice nisem iskal, videl sem jo le, ko je ležala na poti.“

„A prinesel si mi jo!“

„Ko bi tega ne bil storil, bi pač ne bil boljši nego tat,“ je odgovoril Tonče.

„Seveda, res je, a storil si mi veliko uslugo in za to bi ti tudi jaz rad napravil veselje. Ná, vzemi!“

Ob teh besedah je odprl listnico, vzela iz nje bankovec in ga pomolil začudenemu dečku.

„To je preveč, — mnogo preveč!“ — komaj je govoril od radostne presenečenosti, — „en del bi pa že rad vzela, ker sem ravno izgubil na semnju mojstrove denarje.“

„Vzemi, če ne, bom hud,“ je rekel tujec, „in zdaj mi povej, kdo so tvoji starši?“

„Moji starši so umrli,“ je odgovoril deček, „oče so utonili na morju, ko so se vračali iz Amerike, kamor so bili šli obiskat svojega hudo bolnega brata, mati pa so umrli za mrzlico.“

Tujec je postal skoro hkrati rdeč in bled.

„Kako ti je ime?“ je zaklical naglo.

„Tonče Zorjan,“ je odgovoril deček.

Zdelo se je, da hoče bradati mož Tončka objeti, a premisiil se je, in nežno je položil roko na njegovo glavo in mu pogladil mehke zlate lase.

„Pojdi, dragec, pojdi domov,“ je dejal, „saj se danes še vidiva. Kje stanuje mojster, pri katerem se učiš?“

„Moj mojster, mizar, stanuje tamle v Hudinjivasi števil. 5.“ Zvedavo ga je pogledal, a ker je bil obrnjen proč, mu ni deček videl v obraz.

Ker je bil bradati gospod očitvidno globoko zamišljen, ga Tonče ni hotel motiti; lepo ga je pozdravil, zahvalil se in krenil zopet proti domu.

Mojstra ni bilo doma; a gospodinji je začel deček obširno pripovedovati vse, kar je bil doživel; tudi o tem ni molčal, da je izgubil denar, ker ni pazil nanj, ko se je čudil zanimivostim semnja.

„Kaj, srebrnjak si izgubil!“ je zaklicala mizarica. „Bog pomagaj, to bodé pa zopet polom!“

„A hvala Bogu, izgubljeni srebrnjak lahko kar zopet nadomestim,“ je rekel Tonče hitro in povedal, kaj se mu je prigodilo v gozdu.

Gospodinja se mu je nasmehnila, pogladila mu plavolaso glavo in dejala: „Priden deček si! Veseli me, da se je nagradila tvoja poštenost. A samo zaradi plačila ne smemo delati dobro, ampak iz bogaboječnosti in pravičnosti.“

Ko je prišel mizar domov, mu je žena kar položila srebrnjak na mizo, potem šele mu je povedala Tončkove dogodbe. Tako je preprečila, da se ni mogel razjeziti zavoljo dečkove nepazljivosti.

Dobrohotno je gledal mojster dečka, ki je plaho pričakoval, kedaj ga bode prijel za ušesa in posegel po palico.

„Več sreče si imel, nego pameti“, je dejal smeje se mizar, „a srce imaš na pravem mestu, in to je glavna stvar.“

Proti večeru je poslala mizarica dečka na vrt, naj nabere košaro sliv, ki so bile ravnokar dozorele.

„Jih tudi lahko ješ“, je dejala, „pa ne preveč, da ne zbolíš.“

To prijetno delo je šlo Tončku naglo izpod rok. Kolikorkrat je stresel drevo, se je vsula ploha temnomodrega sadja, in košarica, ki jo je bil prinesel, je bila kmalu napolnjena do vrha.

Ravno jo je hotel nesti v hišo, kar se odpro vrtna vrata. In kdo vstopi? Nihče drugi nego tujec, ki je bil Tončka tako bogato obdaroval.

Mizar in njegova žena, ki sta ga spremljala, sta se vrnila v hišo nazaj. Tonče je postavil košaro na travo in skočil dobrotljivemu gospodu nasproti.

„Izpolnil sem svojo obljubo in prišel“, je dejal tujec in se vsedel na klop pod košatim orehom in namignil še Tončku, naj prisede.

„Dosedaj me sploh še nisi dobro videl“, je rekel, odkril se je in položil svoj slamniki, ki mu je senčil lice, na klop. „Sedaj me pa dobro poglej in povej, če te moj obraz ne spominja na nekoga, ki si ga poznal.“

Pazno je uprl Tonče svoje oči v tujega moža; naenkrat je rdečica oblila njegovo lice in solze so mu zablestele v očeh.

„Seveda, seveda“, je rekel ves zmešan, „na mojega dobrega očeta me spominjate; ravno takšnele lase je imel in prav tako prijazno je gledal, kakor Vi — tako visoko in obokano čelo je imel — da, ko bi bil še živ, bi se mi zdelo, da ga vidim tukaj poleg sebe.“

„Ali veš čisto gotovo, da je že mrtev?“ je dejal tujec s tresočim glasom, „ali ni mogoče, da ga je Bog rešil na čudežen način?“

Tonče se je tresel na vseh udih. Naenkrat je veselo vzkliknil in se vrgel okrog vratu ptujcu, ki je razprostrl svoje roke.

„Oče! oče!“ je radostno zaklical in s smehom in solzami veselja je objemal tistega, ki mu ga je božja roka vzela in vrnila, tako neumevno in nepričakovano.

Ne dá se popisati, kaj se je godilo v njunih srcih. Mislila sta gotovo že oba, da se ne vidita nikdar več; a božja dobrota ju je zopet združila in napolnila njuni duši s čistim, velikim veseljem.

Ko je prvo ganjenje minilo, je oče Tončku pripovedoval, kako se je plavaje na kosu jadenika rešil iz burnih valov na samotni otok, kjer so ga poldivji otočani gostoljubno sprejeli; še bolj pa so ga častili pozneje, ko jih je naučil toliko novih in koristnih opravil, da so se mu kar čudili kakor mogočnemu višjemu bitju.

A vkljub temu, da so mu dajali več nego so imeli sami, se Zorjan pri njih ni čutil srečnega in z nepopisnim veseljem je zagledal nekega dne, da se bliža velika ladja otokovi obali. Tudi mornarji in kapitan so se čudili, ko so našli Evropejca na samotnem otoku sredi morja in so ga seveda radovoljno sprejeli na ladjo. V svoji obrabljeni suknji je imel še precejšnjo vsoto denarja, ki jo je bil izkupil za hišo, katero je podedoval po svojem bratu v Novem Jorku. Ker je bila zavita v povoščeno platno, ji morska voda ni škodovala in Zorjan jo je ob potopu ladje srečno otel.

V Trstu je obiskal vdovo svojega prijatelja Samoborja in izvedel pri njej pretresljivo vest, da je njegova žena mrtva. Ko ji je bila gospa Samoborjeva zadnjikrat pisala, je vrnila pošta njeno lastno pismo z opombo „Naslovljenka je umrla“.

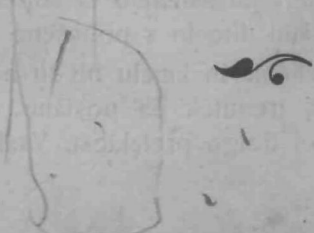
„In zdaj si Ti, sinko moj, vse, kar mi je še ostalo na zemlji“, je skenil Zorjan svojo povest „in le to me tolaži v žalosti za nepozabno tvojo mamico, da sem našel tebe tako poštenega, pridnega in pobožnega.“

Tonče se je privil k očetu: „Ali ostanete pri nas, v vasi?“ je vprašal, kakor bi se bal, da oče kmalu zopet odide.

„Ne“, je odgovoril Zorjan, „a vzamem te s sabo v stolno Ljubljano; vsako leto pa bova prišla semkaj, da položiva venec na grob tvoje matere in moliva za njeno dušo.“

„In da obiščeva Mizarjeve“, je dostavil Tonček, „mnogo se jim imam zahvaliti.“

V svojem veselju ni pozabil prejetih dobrot; a neizmerna je bila dečkova hvaležnost do Boga, ki je čudežno varoval očeta v smrtni nevarnosti in ga rešil smrti v morskih valovih.

Poletni večer.

vedno bolj pojenjuje dnevna vročina. Zadnji žarki zahajajočega solnca medlo obsevajo vrhove vitkega drevja in snežnobelega glave gorâ.

Na zahodni strani okrog solnca je nebo jasno, čisto kot zlato. Tiha otožnost je razlita po vsem nebu . . . Vse čuti, da gre solnce za gore, vse hrepeni po njem, dasiravno je vsaka stvarica izmučena na smrt in komaj čaka, da jo zaziblje spanje v najslajši sen.

Neznatni oblaki stoje blizu zahajajočega solnca kakor čolniček sredi širnega morja. Mirno stoje kot bi bili zamaknjeni v morje svetlobe. Škrlatna večerna zarja jih obseva, da so podobni rdečemu licu nedolžnega otroka, ko se zave prvega greha . . .

Toda vedno bolj se pomika zlata obla proti zatonu. Že se začne skrivati in kmalu se popolnoma skrrije za strme vrhove belih velikanov.

Lahen veter zapihlja od zahoda, kakor bi ga bilo pregnalo solnce iz skritega kota.

Drevje skrivnostno zašumi v nastopajoči mrak.

Na polje začne legati pajčolanasta megla. Ptički, ki so veselo čivkali ves dan, malo potihnejo. Le semtertja se oglasi še kateri z otožnim, pojemajočim glasom.

Na vasi se oglase zvonovi. Otročad se preganja okrog hiš in leta po rosni, hladni travi gologlava in bosonoga.

Po belih cestah se vrste težki vozovi. Kmetje vozijo žito domov, žanjice pa stopajo v glasnih pogovorih za vozovi.

Mrak nastopa bolj in bolj. Na nebu se jamejo prikazovati svetle zvezde, ki se leskečejo in utrinjajo. Med njimi pa plove mesec, ki medlo razsvetljuje zemljo.

V zvoniku se oglasi zvon. Najprej zapoje veliki, za njim mali, tako otožno, tako milo in lepo, da se mora človek spomniti na trenutek, ko bo zazvonilo njemu ravno tako milo, mehko . . . A takrat pa on ne bo slišal . . . Drugi bodo poslušali te mile glasove in govorili: „Bog mu daj večni mir in večna luč naj mu sveti!“

O zvonjenju se sliši iz hiš pobožna molitev, ki kipi iz nepokvarjenih src. Pred hišami sede starčki in stare ženice, ki tudi sklepajo roke k molitvi . . .

S sklonjeno glavo izrekajo besede: . . . „Zdaj in ob naši smrtni uri!“

In na koncu molitve, ko drugi vsi sklenejo in zopet hite delati, sedé še stari možje in ženice pred hišami tiho in s pobešeno glavo.

Njim že pojenjuje večer življenja in kmalu bo tu noč, ki jih popelje v večnost. Ob spominih na tisti trenutek pa postane vsakdo zamišljen, posebno še oni, ki ima pred seboj dolgo preteklost. Vsakega skrbi temna,

nejasna bodočnost, ki leži pred njim, ki določuje našo večno srečo in nesrečo.

In ko gleda človek zahajajoče solnce, ali pojemujočo naravo, kako hitro se mu posili spomin na čas, ko se bo tudi on ločil od sveta, na katerega je pa še tako zelo navezan, o katerem si pogosto domišlja, da je njegov raj.

O, da bi se večkrat zvečer ob solnčnem zahodu človek spomnil tudi na življenja večer in na odhod s tega sveta, v neznano deželo, iz katere ni vrnitve . . .

Taras Vasiljev.

Prišel čas je senokosa . . .

Prišel čas je senokosa,
Trava dozorela je;
Ko je pala hladna rosa,
Kmet prispel iz sela je.

In nabrusil je z oslico
Smrtonosni kósici;
Slednjo je končal cvetico
Že v jutranji rosici.

Pa je zjutraj priletela
Tresorepka pit rosó,
Pa je skoro omedlela,
Ko je zrla vse mrtvó . . .

Slavko Slavič.

Kosci kosijo.

Kosijo kosci rožice,
Aj, rožice ubožice,
In zraven pesni pevajo,
In srca si ogrevajo . . .

In rožice solzijo se,
A kosci veselijo se
Ter vriskajo čez širno plan,
Veseli, kot pomladnji dan.

Vetrovi suhi pihajo
In rožice usihajo,
Pa fantiči se smejejo,
In vetri dalje vejejo . . .

Zvonimir.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

48. Če ni gospodinje doma, ni nikogar doma.

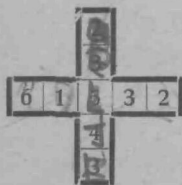
O trževanju bistrumnega in pridnega lončarja iz ribniške doline se pripoveduje to-le: Ribničan pripelje svojo robo v prostrano vas, poizkuša svojo srečo in ponuja od hiše do hiše. Ustavi se pred prvo hišo in kliče: „Ali so oče doma?“ — Odgovor: „So!“ — „Kaj pa mati, ali so doma?“ — Odgovor: „Jih ni!“ — „Hi!“ zavpije Ribničan, češ: tukaj ne bo kupčije. Odrine dalje in se ustavi pred drugo hišo ter ponavlja: „Ali so oče doma?“ — „Jih ni!“ — „Kaj pa mati, ali so doma?“ — „So!“ — „Eha!“ pritegne vajeti izkušeni trgovec v trdni nadi, da se gotovo napravi kupčija. In tako gre „od kapa do kapa“. Kjer so samo oče doma, kliče: „Hi!“, kjer pa so doma mati, ustavlja: „Eha!“

Kakor naš dobrosrčni Ribničan, enako stavi še marsikdo drugi vse zaupanje v pošteno slovensko gospodinjjo. Če ni matere doma, niso oskrbljeni otroci tako, kakor bi bilo želeli; nimajo posli in najemniki pravega reda; tudi reveži trkajo zastonj na vrata ter odhajajo nezadovoljni od hiše; celo živina v hlevu in perutnina na dvorišču se oglaša, da ni v hiši vse tako, kakor bi moralo biti; delo zastaja, in nikogar ni, ki bi mislil, da je treba ob določenem času tudi moliti.

Ker vem, da je ogromno število takih izvrstnih gospodinj po Slovenskem, si ob razlagi tega pregovora pač tudi jaz ne morem kaj, da ne bi vzkliknil: Živele vrle slovenske gospodinje!

Štajerska uganka.

(Priobčil „Internus“.)

Šest črk ti je na razpolago. Razvrsti jih tako, da dobiš od zgoraj navzdol ime mesta in od leve na desno ime trga na Štajerskem.

Zastavica.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Z bodicami riba pokrita
V morja globočini je skrita;
Če črki pa dve izpustiš,
Ostalo na hrastu dobiš.

(Rešitev in imena rešilcev prih.)

Nove knjige in listi.

1. **Veselje angelsko.** Napevi za dvoglasno petje in spremljevanje na orgljah pesmarice

„Priatelj otroški“. Priredil učiteljstvu slovenskih šol Franc Jurkovič. V Šmarji pri Jelšah 1904. Cena 50 vin. (Dobiva se v Kato-liški Bukvarni.) Založil Josip Krohne. Tisek „Katol. tiskarne“. — V predgovoru je povedano, da je g. skladatelj priredil napeve vsem pesmim, ki jih je privzel dr. Jos. Somrek v svojo molitveno knjižico „Priatelj otroški“. Radi pohvalno priznavamo, da se mu je delo dobro posrečilo, ker so napevi primerni učen-cem ljudskih šol, spremljevanje spretno in ko-rektno, tekst pa dobijo učenci pevci za nizko ceno. Toplo priporočamo.

2. **Mali konduktar,** obsegajoč železniške in poštne zveze južnih pokrajin. Založil Jernej Bahovec v Ljubljani. Cena 30 vin., po pošti 35 vin. — Namen knjižice je povedan že v naslovu in s tem tudi priporočilo vsem, ki potrebnjejo za potovanje po železnicah točnega voditelja.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.